

اعتكاف در رمضان

امین الدین

Ketabton.com

اعتكاف در رمضان

تتبع ونگارش :

امين الدين « سعيدى- سعيد افغانى »
مدیر مرکز مطالعات ستراتژیک افغان
ومسؤول مرکز فرهنگى د حق لاره- جرمنى

بسم الله الرحمن الرحيم

اعتكاف در رمضان

اعتكاف :

اعتكاف، از نظر لغوی مصدر باب افتعال از «عكف» است، که به معنی درنگ کردن و ادامه دادن است.

در دین مقدس اسلام، منظور از اعتكاف آن است که شخص به منظور عبادت در مسجد متوقف شود. یعنی اعتكاف به معنای بند بودن، توقف یا درنگ کردن، در جایی میباشد.

علماء میفرمایند: اعتكاف عبارت از خلوت شرعی است که انسان خود را در جهت طاعت الله و یاد او محبوس می کند و از تمام مشغله هایی که میان قلب او و پروردگار فاصله ایجاد می کند دوری می گزیند و روح و جسم خویش را به پروردگار با عظمت می سپارد.

برخی از علماء در فهم اعتكاف میگویند: اعتكاف یعنی گوشه نشینی و عزلت و برخی میگویند اعتكاف به معنای «گوشه نشین شدن، در جایی ماندن، خود را بازداشتن و گوشه نشینی برای عبادت» است.

و در اصطلاح شرعی اعتكاف عبارت است:

از اینکه انسان از همه تعلقات و مصروفیت های دنیوی از جمله از زن، فرزند و فامیل خویش جدا گشته، و از همه مصروفیت های خانوادگی آداری، سیاسی و خواهشات نفسانی خویش بپُرد، فکر و عمل خویش را با تمام توانایی های خویش به عبادت الله تعالی مصروف سازد.

اعتكاف در دههء اخیر رمضان سنت مؤکد بوده و علماء بدین عقیده اند که: اگر از يك قریه يك شخص نیز اعتكاف نماید، حکمش از دیگران رفع میگردد.

دلایل مشرعیة اعتكاف:

آیت قرآنی :

خداوند سبحانه و تعالی فرموده است: « و عهدنا إلى ابراهيم واسماعيل أن طهرا بیتنا للطائفین والعاکفین والركع السجود » « ووحی فرستادیم بسوی ابراهیم و اسماعیل که بر پا سازید خانه مرا برای طواف کنندگان و اعتكاف کنندگان و رکوع و سجده کنندگان » (سوره بقره آیت 125).

احادیث نبوی :

در حدیثی که از حضرت بی بی عایشه (رض) روایت گردیده است آمده است:

« کان رسول الله (ص) یعتکف العشر الاواخر من رمضان حتی توفاه الله عزوجل » « بود پیامبر صلی الله علیه وسلم که اعتكاف میکرد دهه اخیر رمضان را تا وقتی که وفات داد او را خداوند عزوجل » (متفق علیه).

همچنان در حدیثی که از ابن عمر (رض) روایت گردیده آمده است: « کان رسول الله (ص) یعتکف العشر الاواخر من رمضان » پیامبر صلی الله علیه وسلم دهه اخیر رمضان را اعتكاف میکرد.»

حکمت مشر و عیت اعتکاف:

- 1- اعتکاف موجب فراغ قلب از امور دنیوی و مشاغل آن بوده و باعث روی آوردن به عبادت و ذکر خالص خداوند متعال می‌باشد.
  - 2 - سپردن و تفویض امور خود به خداوند متعال و ایستادن بر دروازه ء فضل و رحمت.
  - 3- اعتکاف به معنی تحصن به پروردگار با عظمت و توانا می‌باشد و کسیکه اگر بخواهد اراده بدی به او بنماید اصلاً خود را به او برسانده نمیتواند ، و هیچ ظالمی به او نزدیک شده نمی تواند .
- معتکف توسط اعتکاف خویش را راحت نموده و قلب خود را هدایت می نماید پس اعتکاف عبارت از دوری از مخلوقات بوده که قوی ترین راه برای رسیدن به حق تعالی می‌باشد.

قرابت و حب الله به معتکف :

در این هیچ جای شک نیست که خداوند متعال به همه انسان نزدیک است، اما قرابت و حب پروردگار به روزه داران ، و بخصوص روزه داران که در مهمانی الله و ضیوف الرحمان و در اعتکاف قرار داشته باشند ، از همه نزدیکتر است.

روزه دار معتکف از چند جهت به الله نزدیک است. در قدم نخست خود ماه مبارک رمضان که مایه قرب اوست؛ و انجام اعتکاف آنهم در ماه مبارک رمضان برای قریبه الی الله که ماه طاعت و عبادت می‌باشد ، انجام و بر پا کردن نماز پنجگانه و بخصوص نماز ، تراویح و سایر نوافل که انجام میدهد ، خود موجب تقرب به الله میگردد ، هکذا حضورش در مسجد، مایه تقرب به الله است؛ چون در خانه کسی اعتکاف را بر پا داشته که آن ذات بندگان روزه دار ، عبادتگرو معتکف خویش را نا امید بر نمی‌گرداند.

طوریکه یاد اور شدیم اعتکاف سنتی مؤکده، و از طریق عبادی پیامبر گرامی ما محمد صلی الله علیه و سلم بشمار میرود .

سیرت نویسان مینویسند که :پیامبر صلی الله علیه و سلم تا هنگام وفات خویش بدان پابند و تا آخر العمر آنرا انجام داده است .

اعتکاف مطابق سنت، ماندن روح و بدن انسان در جوار پروردگار بزرگ و منان و در نوعی خلوت گزینی مطابق شریعت می باشد برای رهایی دادن نفس خویش از پلیدی های کالای فانی، و لذت زودگذر این دنیا، و غوطه ور شدن روح در ملکوت پاک و در جستجوی نزدیکی به محبوب خویش پادشاه جهانیان و در تمنای نفحات مبارک است.

اعتکاف مسنون خلوتی راستین با خداوند و تفکر در نشانه ها و نعمت و بخشش های اوست. و در عین حال اعتراف به ربوبیت و الاهیت و بزرگی آن ذات بی همتا و گردن نهادن به تمام حقوق وی و ستایش اوست با نهایت زیبایی و سپاس.

سابقه تاریخی اعتکاف :

قبل از همه باید گفت که اعتکاف تنها مخصوص شریعت دین مقدس اسلام نبوده ، بلکه این نوعی از عبادات در ادیان ابراهیمی و سماوی قبل از دین مقدس اسلام هم وجود داشته ، که در شریعت اسلامی استمرار یافته است، اگرچه ممکن است در شرع مقدس اسلام برخی از خصوصیات و احکام و شرایط آن تغییر یافته باشد.

از زمانی که پیامبر اسلام صلی الله علیه و سلم اعتکاف را به مسلمانان آموزش داد، این سنت اسلامی در میان مسلمانان آغاز و تا به امروز وجود دارد .

در حال حاضر مراسم اعتکاف در دهه پایانی ماه مبارک رمضان در بسیاری از کشورهای اسلامی از جمله در کشور عربستان سعودی (مکه و مدینه) با شکوه و جلال خاصی آن برگزار میگردد .

همه ساله تعدادی کثیری از مسلمانان جهان از کشورهای مختلف بخصوص جوانان رسم اعتکاف را در مسجد مکه و مسجد حرم شریف در شهر مدینه منوره انجام میدهند ، این جوانان در ماه مبارک رمضان از سراسر جهان به سوی مسجدالحرام می شتابند و در کنار بیت الله معتکف می شوند و حتی بسیاری از زائران بیت الله به منظور دست یابی به فضیلت اعتکاف در دهه آخر ماه مبارک رمضان، این ایام پربرکت را برای مراسم عمره اختصاص میدهند .

هکذا تعداد دیگری از مسلمانان که از کشورهای مختلف اسلامی گرد هم آمده مراسم اعتکاف را در مسجدالنبی و در کنار مرقد مطهر پیامبرصلی الله علیه وسلم برگزار مینمایند .

اقسام اعتکاف :

1- واجب :

عبارت از اعتکافی است که نذر شده باشد واجب است چه بدون شرط باشد و چه مشروط .

مثلاً شخص بگوید که اگر در امتحان کامیاب شدم ، اعتکاف خواهم کرد . چنین اعتکافی واجب است .

وقت اعتکاف واجب :

همانطوریکه برای اعتکاف واجب روزه شرط است لذا حداقل وقت آن يك روز است برای کمتر از يك روز یعنی چند ساعت نذر کردن اعتکاف بی معنی میباشد زیرا وقت روزه از طلوع آفتاب تا غروب آن میباشد.

2 - مستحب:

به جز اعتکاف دهه اخیر رمضان هر اعتکاف دیگری خواه در دهه اول و در دهه دوم رمضان صورت گیرد و یا در ماه های دیگر مستحب است.

3 - اعتکاف سنت مؤکد:

اعتکاف در دهه اخیر رمضان المبارک سنت مؤکد کفایی میباشد که مسلمانان باید به آن اهتمام بیشتر بعمل آرند.

خداوند پاک میفرماید : « ولا تباشروهن و انتم عاکفون فی المساجد ... » (البقره - 187) « و مباشرت نکنید زنان را درحالیکه معتکف باشید در مساجد. »

خواهران و برادران!

اعتکاف ده روز آخر ماه رمضان بمنظور برخورداري از خیر و پاداش و دریافتن شب قدر سنت است، خداوند متعال میفرماید:

« إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ وَ مَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ، لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ تَنْزَلُ الْمَلَائِكَةُ وَ الرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ » (سوره قدر) (ما قرآن را در شب با ارزش قدر فرو فرستادیم. تو چه می دانی شب قدر کدام است (و چه اندازه عظیم است)؟ شب قدر شبی است که از هزار ماه بهتر است، فرشتگان و

جبرئیل در آن شب با اجازه پروردگارشان پیایی می‌آیند برای هرگونه کاری، آن شب، شب سلامتی و رحمت است تا طلوع صبح).

پیامبر صلی الله علیه وسلم در ده روز آخر ماه مبارک رمضان به اعتکاف می‌نشست و می‌فرمود: «**تحروا ليلة القدر في العشر الأواخر من رمضان**». «شب قدر را در ده شب آخر رمضان جستجو کنید» (مختصر صحیح البخاری 987 صحیح امام بخاری (فتح الباری) (4/259/2020) و سنن الترمذی (2/144/789))

از حضرت بی بی عایشه در حدیثی روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرموده است: «**تحروا ليلة القدر في الوتر من العشر الأواخر من رمضان**» (ليله القدر را در شبهای طاق دهه ی آخر رمضان جستجو کنید.) (متفق علیه) صحیح امام بخاری (فتح الباری) (4/259/2017)، صحیح امام مسلم (2/628/1169).

در حدیثی متعددی پیامبر صلی الله علیه وسلم بر قیام این ده شب مسلمانان را تشویق و ترغیب نموده است .

در حدیثی از حضرت ابوهریره روایت که : پیامبر صلی الله علیه وسلم فرموده است : «**من قام ليلة القدر إيماناً و احتساباً غفر له ما تقدم من ذنبه**» (هرکس در شب قدر از روی ایمان (به امید ثواب خدا) و امید دریافت اجر و پاداش، قیام کند گناهان (صغیره) او بخشوده می‌شود). (متفق علیه : صحیح امام بخاری (فتح الباری) (4/255/2014)، صحیح امام مسلم (1/523/760)، سنن ابوداود (عون المعبود) (4/146/1359)، سنن نسائی (4/157).

شروط اعتکاف:

برای صحت اعتکاف چهار شرط ضروری است :

- 1- قیام در مسجد.
- 2- نیت .
- 3- پاک بودن از حدث اکبر (جنابت ، حیض و نفاس).
- 4- روزه در اعتکاف واجب روزه بودن شرط است . اما در اعتکاف مستحب و مسنون روزه بودن شرط نیست.

اعمال مستحب در اعتکاف :

بهترین و مقبولترین اعمال در اعتکاف ، تلاوت قرآن عظیم الشان ف تفکر و تدبیر در آن، اهتمام به درود و سائر اذکار، خواندن ویا تدریس علوم دینی و مصروفیت در تصنیف و تألیف و تحقیقات علمی

اعتکاف باید در مسجد باشد:

علماء و اکثریت از مفسرین به اساس حکم قرآن عظیم الشان حکم مینمایند که اعتکاف باید در مسجد انجام یابد . طوریکه پروردگار با عظمت ما در (آیه 187 سوره بقره میفرماید : «**وَلَا تُبَاشِرُوهُنَّ وَ أَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ**») (و وقتی که در مساجد به (عبادت) اعتکاف مشغولید با همسرانتان همخوابگی نکنید).

و همچنین به دلیل اینکه مسجد محل اعتکاف پیامبر صلی الله علیه وسلم مسجد بوده است.

برای شخص معتکف در ایام اعتکاف اکثراً به عباداتی مانند نماز و تلاوت قرآن عظیم الشان، ذکر اذکار از جمله : «**سبحان الله والحمد لله و لا إله الا الله و الله أكبر**» گفتن و

طلب مغفرت و صلوات بر پیامبر صلی الله علیه وسلم و دعا کردن و بحث و گفتگوی علمی و مانند اینها مشغول شود.

و مکروه است که اعتکاف کننده خودش را با سخنان و اعمال بیهوده سرگرم کند همانطور که ساکت ماندنش به گمان اینکه سکوت، او را به خدا نزدیک می‌کند نیز مکروه است.

اعتکاف نباید برای ریا و شهرت طلبی باشد :

همه ی ما می دانیم که ریا و شهرت طلبی جزو مواردی هستند که اعمال عبادی را باطل می نمایند. و این دو یک نوع شرک خفی هستند که پیامبر صلی الله علیه و سلم ما را از آن جدا بر حذر داشته است.

در بسیاری از مواردی دیده شده که تعدادی از مسلمان معتکف بدون آنکه نیازی باشد اعتکاف خویش را آشکار می سازد. درحالیکه شایسته یک مسلمان معتکف است که حداقل در پنهان داشتن آن از دیگران تلاش بعمل آرد .

پرگویی در اعتکاف :

برخی از اوقات حالت طوری پیش می آید که در محل اعتکاف تعدادی زیادی از معتکفین با هم حضور می یابند ، و این تعداد برای اینکه وقت گرانبهای شان خوبی سپری شود ، به بحث های بی موردی و حتی بحث های اختلافی دینی می پردازند ، و در برخی از اوقات لحظات خوبی عبادی خویش را مصروف عبثیات می سازند . و در زیاتر از اوقات این مباحثات آنها به کشمکش ها و بگومگو ها نیز می انجامد . با تاسف باید گفت که این تعداد از معتکفین فراموش میکنند که نباید وقت خویش را به همچو موضوعات ضایع سازند .

محل اعتکاف زن:

محل اعتکاف زنان به رای اکثریت علماء همین است که زن باید در منزل خویش و بخصوص در جایی که همیشه نماز می‌خواند، نیت اعتکاف را بعمل آرد و به اصطلاح در همانجا بماند و بدون عذر مانند وضو، غسل و غیره از آن محل بیرون نشود و اگر احياناً زن در خانه جاي مخصوصی برای نماز خواندن نداشت ، قبل از اینکه به اعتکاف بنشیند جاي مخصوصی را برای اعتکاف خویش تعیین کند، سپس به اعتکاف بنشیند.

فواید اعتکاف:

مسلمان که مصروف اعتکاف میگردد فواید بسیاری عاید حالش میگردد که از جمله برخی از این فواید عبارتند از :

1- مسلمان که در اعتکاف می‌نشیند تمام وقت و جسم خویش را برای عبادت خداوند وقف می‌کند.

2- شخص معتکف در حین اعتکاف از جنگ و جدال و شرارتهای دنیوی محفوظ می‌ماند.

3- برای معتکف همیشه ثواب نماز جریان دارد چون معتکف همیشه در اشتیاق نماز و جماعت به سر می‌برد.

4- معتکف در حال اعتکاف با فرشتگان مشابَهت پیدا می‌کند چون همه وقت در تسبیح و عبادت خداوند مشغول است.

معتکف در حال اعتکاف میهمان پروردگار است چون مسجد محل عبادت و از جمله خانه الله بشمار میرود .

وقت اعتکاف:

وقت اعتکاف سنت مؤکده، دهه اخیر ماه مبارک رمضان است. برای اعتکاف نفل وقتی تعیین نیست. یعنی نمی تواند به طور نفل یکی دو ساعت یا بیشتر و یا کمتر نیت اعتکاف کند. در وقت داخل شدن به مسجد اگر نیت اعتکاف کند، در شبانه روز ثواب بسیاری به وی خواهد رسید.

کارهایی که در اعتکاف جایز است:

زمانیکه معتکف غرض انجام اعتکاف داخل مسجد گردید ، اساساً خارج شدن از مسجد برایش جایز نمی باشد ، مگر به جهت ضرورت عقلی ، عرفی و شرعی .

از جمله میتوان برخی از این عذر ها و ضرورت های ذیل نام برد:

- 1- رفتن نزد طبیب در صورتیکه به یک مریضی حادی مبتلا گردد .
- 2- برای بول و غایط .
- 3- برای غسل فرضی .
- 4- برای نماز جمعه به محض زوال آفتاب یا در وقتی که به مسجد می رسد و پیش از خطبه بتواند چهار رکعت سنت بخواند.
- 5- برای اذان از مسجد بیرون رفتن و اذان گفتن.

یادداشت :

برای بول و غایط معتکف میتواند تا خانه خویش ولو اینکه خانه اش دور هم باشد از مسجد خارج گردد .

ولی اگر معتکف دارایی ملکیت دو خانه باشد ، که یکی آن نزدیک مسجد موقعیت دارد و دیگری آن دور تر از مسجد واقع باشد ، بر معتکف لازم است که به همان خانه نزدیک خویش خود را برساند .

در مورد اینکه معتکف میتواند برای شرکت در نماز جنازه اشتراک نماید و یا خیر ؟
حکم علماء همین است که اگر :

معتکف نیت کرده بود که برای نماز جنازه بیرون خواهد رفت برایش جایز است که در نماز جنازه سهم گیرد در غیر آن بیرون شدن برایش جایز نیست.

معتکف میتواند امور ذیلی را انجام دهد:

خوردن، نوشیدن، خوابیدن، شانه کردن مو، تراشیدن سر و گرفتن ناخن ها و نظافت، خریداری چیزی که مورد لزوم او باشد، مشروط بر اینکه کالا را در مسجد حاضر نکنند، انعقاد عقد نکاح.

ولی قابل تذکر و دقت است که:

معتکف با بیرون رفتن از مسجد بدون ضرورت و همبستری کردن با همسر اعتکافش باطل میگردد .

اعمال فاسد کننده و یا مکروه کننده اعتکاف :

الف: اعمال که فاسد کننده اعتکاف اند:

- 1- بدون عذر عمداً یا سهواً از مسجد بیرون رفتن.

2- جماع در حال اعتکاف.

3- به خاطر عذري بيرون رفتن و بيش از حد ضرورت درنگ كردن.

4- به خاطر مريضى كه مباد مريض گردد و يا هم ترس از مسجد به بيرون رود. قابل تذكر است كه در تمام اين موارد اعتكاف فاسد مي‌شود.

ب : اعمال كه مكروه كننده اعتكاف اند :

1- خاموشي مطلق و اين خاموشي را عبادت پنداشتن.

2- كالا و وسايل در مسجد آوردن و خريد و فروش آنها، جنگ و مجادله و حرفهاي بيهوده گفتن در ايام اعتكاف .

مستحبات اعتكاف:

مستحبات اعتكاف عبارت اند از :

1- سخنهاي خوب و ديني گفتن.

2- تلاوت قرآن عظيم الشان .

3- درود خواندن.

4- تعليم و تعلم مسايل ديني، تحقيق و تتبع در امور ديني.

5- بيان موعظه ها ، پند و اندرز.

6- در مسجد جامع اعتكاف نشستن.

استفاده از تيلفون ها ي همرا در اعتكاف :

باپيشرفت علم و تخنيك ، انترنيت و فيسبوك، واپير بسياري از معتكفين از اين طريق به مسايل تحقيقاتي مسايل فسيبوكي و اتصال با فاميل هاي خويش مي پردازند .
شخصي معتكف در وقت اعتكاف مصرف مسايل كه با امور اعتكاف اش مضر مي باشد، ميگردند ، وحتي در زياتر از اوقات ، وقت گرانبهاي عبادي خويش را كه اعتكاف را به منظور آن آغاز نموده است ، به شوخي و لطيفه گوي سپري مينمايند .

داشتن انترنيت و تيلفون در اعتكاف مانع شرعي ندارد ولي حكمت اعتكاف همين است كه مسلمان بايد در اعتكاف ، گوشه نشيني اختيار نمايد ، از ضياع شدن وقت جلوگیری کند و مصروف عبادت شود، تا فوايد اعتكاف را بصورت كامل بدست آرد.

قضای اعتكاف:

اگر اعتكاف فاسد شود قضای آن لازم است يا خير؟

در جواب بايد گفت كه : قضای اعتكاف واجب، واجب است و قضای اعتكاف سنت و نفل

واجب نمي باشد . **پايان**

فهرست موضوعات و مطالب مندرج

شماره	عنوان	صفحه
1	اعتكاف	
2	دلایل مشرعيته اعتكاف	

3	حمکت مشر و عیت اعتکاف
4	قرابت و حب الله به معتکف
5	سابقه تاریخی اعتکاف
6	اقسام اعتکاف (1- واجب، 2- مستحب، 3- - اعتکاف سنت مؤکد)
7	شروط اعتکاف
8	اعمال مستحب در اعتکاف
9	اعتکاف باید در مسجد باشد
10	اعتکاف نباید برای ریا و شهرت طلبی باشد
11	پرگویی در اعتکاف
12	محل اعتکاف زن
13	فواید اعتکاف
14	وقت اعتکاف
15	کارهایی که در اعتکاف جایز است
16	معتکف میتواند امور نیلی را انجام دهد
17	اعمال فاسد کننده و یا مکروه کننده اعتکاف
18	مستحبات اعتکاف
19	استفاده از تلیفون های همراه در اعتکاف
20	قضای اعتکاف

نام رساله : اعتکاف در رمضان

تتبع و نگارش : امین الدین « سعیدی - سعید افغانی »

مدیر مرکز مطالعات ستراتژیکی افغان

و مسؤل مرکز فرهنگی دحق لاره - جرمنی

ادرس ارتباطی : پریبنا لیک : saidafghani@hotmail.com

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**